

Bruno ČURKO, Josip GUĆ, *Odgoj za životinje. Razvoj kritičke misli i bioetičkog senzibiliteta kod djece*, Zadar, Udruga za poticanje neformalnog obrazovanja, kritičkog mišljenja i filozofije u praksi »Mala filozofija«, 2022, 100 str.

Tomislav Krznar
tomislav.krznar@ufzg.hr

Treba »putem osnaživanja kritičkog mišljenja i bioetičkog senzibiliteta voditi na sve višu razinu, a nerijetko dopuštati i da nas načini na koje djeca promatraju svijet i životinje pouče upravo u onome što kod njih pokušavamo promovirati, dakle, bezbroj puta ponovljenima, kritičkom mišljenju i (posebice) bioetičkom senzibilitetu. Sama potreba za odgojem nije, tj. ne bi trebala biti, potreba za opetovanjem, nego da se stremi dalje, da zaključak stalno pomičemo u beskonačno kretanje« (str. 92).

Ovu su završne misli na kraju knjige, one knjige koju sada želimo prikazati. Uobičajeno je prikaz knjige oblikovati tako da se prikaže *njen* sadržaj, *njena* dostignuća ili eventualni nedostaci te donijeti neki autorski sud o knjizi. Ovaj prikaz zamišljen je ponešto drukčije, naime, htjeli bismo ukazati na postojanje malene, ali značajne knjige koja, koliko je ovom autoru poznato, prvi puta spaja dva, za odgoj i obrazovanje iznimno važna koncepta, konkretno, kritičko mišljenje i bioetički senzibilitet. Razumije se, knjige su *živi entiteti* i same moraju naći put do čitatelja i *same* moraju ukazivati na vlastitu važnost, no neke knjige, a po sudu ovog autora to je zasigurno ova, donose važne poruke koje je potrebno imati pred očima kada se govori (ili barem misli da se govori!) o problematici obrazovanja, a to je kako vidimo sve češće, sve intenzivnije i, rekli bismo (neka bude oprošteno), sve *pogrešnije*.

Ipak, istaknimo nekoliko značajnih *materijalnih* obilježja ove publikacije. Formalno, knjiga ima četiri poglavlja. U prvom poglavlju autori raspravljaju o antropološkoj problematici, ili bolje reći o kulturalnoj generativnosti antropocentrizma, naznačujući unutrašnja proturječja tog fenomena i ukazujući na njegove vanjske štetnosti. U drugom poglavlju autori raspravljaju o problematici poučavanja, konkretno, podvrgavaju kritici »tradicionalne« oblike odgoja i obrazovanja. Da sve ne bi ostalo samo na *kritici*, autori u sljedećem poglavlju, upravo gradeći argumente na platformi kritičkog, daju obrise nekog drugačijeg sustava obrazovanja, onoga koji bi se, osim na temeljima kritičkog mišljenja,

gradio i na temeljima kreativnog i skrbnog mišljenja, učenja i poučavanja. U posljednjem poglavlju autori donose primjere u kojima su *praktično* (i praktički!) ostvarene zamisli za koje se *teorijski* zalažu. Budući da ova publikacija ima (i) karakter priručnika, ne želeći potencijalnim čitateljima kvariti radost upoznavanja ovih poruka, potrebno je, smatram, istaknuti dvije odrednice. U obilju poruka i sadržaja koje autori promišljaju ostali su fokusirani na iznošenje upravo onoga što su htjeli reći (kako su ocrtali u uvodnom poglavlju) što upućuje na činjenicu da je knjiga manjeg opsega ne zato što autori nemaju što reći, upravo suprotno, nego zato što otvaraju prostor diskusiji i kritičkom sučeljavanju mišljenja. Drugo, ironija stila, odmjerena i usmjerena, *olakšava* čitanje teksta. Kako je rečeno, tekst nije opsežan, ali je bremenit, sadrži mnoge referencije, misaone pozicije i izgrađene uvide koje čitatelj mora sa značajnim naporom slijediti. Čini se upravo to ovu knjigu čini značajnom.

Pokušajmo sada dati osvrt na problemske aspekte publikacije. Kao što smo rekli, autori nastoje spojiti, po sudu ovog čitatelja uspješno, dva koncepta: kritičko mišljenje i bioetički senzibilitet, a radi njihova učinkovita implementiranja u obrazovni sustav. Kritičko mišljenje, tako proklamirani, a tako slabo konsiderirani koncept, autori protivno pomodnim tendencijama pokazuju kao nastojanje uma – *uma* zajedništava onih koji poučavaju i onih koji uče – oko stvaranja postojanih empirički utemeljenih i logički konzistentnih uvida i znanja o vlastitom (ljudskom) postojanju i svijetu oko nas. Bioetički senzibilitet, pak, autori prikazuju kao nov misaoni i moralni pogled na cjelinu života u kojemu se nastoji ne samo oko ispravnog mišljenja (što uključuje i suočavanje s pogreškama iz prošlosti) nego i oko ispravnosti djelovanja. Dakle, onog djelovanja koje ne samo da poštuje život, nego ga i djelatno čuva. Glavno pitanje je, ne samo ove publikacije – premda ga je ona ponovno donijela na svjetlo mišljenja – kako te uvide učiniti živom obrazovnom zbiljom?

Sve ovo rečeno skladno se spaja u naslovu publikacije: *Odgoj za životinje*. Premda bi ovaj naslov mogao zasmetati uhu onih nenaučenih na izlazak iz sigurnih misaonih zavjetrina, no on uistinu dobro naznačuje sadržaj publikacije: učiti, obrazovati *se*, djelovati tako da se čuva život, da se ispravno misli i odgovorno suočava s postupcima vlastita djelovanja. U toj sintagmi životinje su, osim što su realni entitet prema kojem čovjek ima (sve veću) obvezu, ujedno i metafora, ili bolje, slika ljudskog svijeta, svijeta obveze ispravnog mišljenja i djelovanja.

Kao što znamo, ispravno je *ono* u trajnoj promjeni, *ono* koje nikada nije zadovoljno sobom, i *ono* koje nastoji oko boljeg svijeta, posebno za one najmlađe.

Na to nas podsjeća ova knjiga.